

Are Brean (f. 1965) er sjefredaktør i Tidsskriftet. Han er spesialist i nevrologi og ph.d.

Foto: Einar Nilsen

Jordens og menneskenes helsetilstand er tett sammenvevd. Det burde forplikte oss leger

Når pasienten er jorden

30. november 2015 startet FNs 21. klimatoppmøte i Paris. Der samles representanter fra over 190 land til det som er et av verdens største diplomatiske arrangementer (1). Målet er en ny, internasjonalt forpliktende klimaavtale for å unngå en global oppvarming på mer enn to grader. Få tror at avtalen som forhåpentlig vil bli signert innen møtets avslutning 11. desember, vil være tilstrekkelig for å nå dette målet. Etter fiaskoen ved klimatoppmøtet i København i 2009 er det likevel godt håp om at man denne gang vil oppnå en avtale som i det minste kan være et fundament for det videre internasjonale klimasamarbeidet.

Menneskeskapte miljødeleggelse kommer til å bli en av våre aller største helseutfordringer i årene fremover. WHO's generalsekretær Margaret Chan har kalt klimaendringene «det definerende temaet for helse i det 21. århundre» (2). Og den bredt sammensatte internasjonale kommisjonen for helse og klimaendringer i *The Lancet* mener at en utvikling i samme retning som nå vil medføre en uakseptabel høy – potensielt katastrofal – risiko for folkehelsen (3).

Hetebølger, oversvømmelser, skogbranner og voldsomme uvær er noen av de direkte effektene av den globale oppvarmingen. Disse er allerede følbare mange steder i verden. I år er det forventet at klodens snittemperatur for første gang vil være én grad høyere enn i forindustriell tid (4). I kjølvannet av de direkte effektene kan vi forvente store helseutfordringer, med flere og mer omfattende epidemier, underernæring, vannmangel, økende flyktningstrømmer og sammenbrudd i sårbare nasjonale helsesystemer (3).

Men miljøtrusselen mot helse handler ikke bare om global temperaturøkning og mer ustabile værsystemer. Selv de mest inngrodde av de stadig færre klimaskeptikerne må innrømme at det er store helseproblemer knyttet til menneskeskapte miljøproblemer. Forbrenning av fossilt drivstoff i biler, oppvarming og industri bidrar ikke bare til global oppvarming, det utgjør et selvstendig helseproblem. WHO har estimert at utendørs luftforurensning sto for 3,7 millioner premature dødsfall i 2012 (5). Bare i London er det beregnet at utslipp av nitrogenoksider fra biler er assosiert med 5 900 dødsfall årlig (6). 1,25 millioner mennesker blir drept i trafikken hvert eneste år, og flere titalls millioner blir skadet for livet (7). Norge, som nylig ble dømt i EFTA-domstolen for uakseptabel luftkvalitet i de store byene (8), er langt fra det eneste landet som har tafatte politikere i kampen mot den utøylede bilismen. Verdens storbyer kveles av biler. Helsekonsekvensene er store.

Helsetrusselen fra miljøproblemene vi har skapt oss, er både globale, nasjonale og lokale. Løsningene er nesten alltid globale. Likevel kan nasjonale og lokale initiativer være viktige. I Storbritannia

har eksempelvis store helseaktører, anført av den britiske legeforsening, *British Medical Journal* og *The Lancet*, gått sammen om et initiativ for å vise hvilke konsekvenser miljøproblemene har på helsen (9). Bedring av luftkvaliteten og mer aktive transportmåter er blant løsningene de peker på.

Flere har påpekt at en vellykket avtale under klimatoppmøtet i Paris vil ha positive helsekonsekvenser som går lenger enn effekten av mindre global oppvarming (9). For mange utviklingsland vil færre miljøproblemer og mindre global oppvarming frigjøre ressurser slik at de fortsatt vil kunne investere i bedre nasjonale helsesystemer, noe WHO har kalt en forutsetning for stabilitet og fremgang (2).

I kampen mot store folkehelsestrusler som tobakk, alkohol, hiv og poliomyelitt har leger ofte stått fremst i striden. De globale miljøutfordringene som nå truer folkehelsen er på mange måter annerledes. De er uforutsigbare, kjenner få landegrenser, er knyttet til det kollektive mer enn til enkeltindividers valg og henger tett sammen med selve den menneskelige sivilisasjon og utvikling.

Pasienten er jorden selv, og det patogene agens er måten vi forvalter den på. Jorden står i fare for å miste sin evne til å understøtte god helse for menneskene som bebod den. Som pasient kan jorden verken smitteisolerer, vaksineres eller medikamentelt kureres. Løsningene på miljøutfordringene både lokalt og globalt er kollektivt forpliktende avtaler tuftet på politisk vilje til endring. Jordens og menneskenes helsetilstand er tett sammenvevd. Vi leger bør være blant de fremste også i denne striden. Det pågående klimatoppmøtet disse første dagene i desember vil vise om verdens ledere står sammen med oss der.

Litteratur

1. United Nations Conference on Climate Change. www.cop21.gouv.fr/en/ (25.11.2015).
2. Chan M. How Climate Change Can Rattle the Foundations of Public Health. *Huffington post* 19.9.2014. www.huffingtonpost.com/dr-margaret-chan/how-climate-change-can-ra_b_5822950.html?ir=Australia (25.11.2015).
3. Watts N, Adger WN, Agnolucci P et al. Health and climate change: policy responses to protect public health. *Lancet* 2015; 386: 1861–914.
4. Met office. Global temperatures set to reach 1 °C marker for first time. www.metoffice.gov.uk/news/release/archive/2015/one-degree (25.11.2015).
5. World Health Organization. Burden of disease from ambient air pollution for 2012. Genève: WHO, 2014.
6. Wise J. Nitrogen dioxide is linked to 5900 deaths a year in London, report says. *BMJ* 2015; 351: h3907.
7. World Health Organization. Global status report on road safety 2015. Genève: WHO, 2015.
8. Karlsen C. EFTA-dommen er avsagt: Norge dømmes for forurensning. *Aftenposten* 2.10.2015.
9. Watts N, Stott R, Rafferty AM. Combating climate change. *BMJ* 2015; 351: h6178.

 Engelsk oversettelse på www.tidsskriftet.no